

“Els **EUA** busquen el control de l'Àsia Central per fer front a la **Xina**”

Ha passat més de quatre dècades viatjant per tot el món. Allunyat de la fama mediàtica, però conegut per milers d'estudiants universitaris com un dels intel·lectuals nord-americans que ha fet escoltar la seua oposició a la política exterior dels EUA des de l'època del Vietnam, André Gunder Frank mira ara cap a la Xina, un nou i alhora vell poder econòmic que es dibuixa en l'horitzó de la globalització.

Amb la bossaca encara de l'atac sobre l'Iraq i amb l'ull posat sobre el futur incert per a l'estabilitat econòmica i social al Pròxim Orient, recuperem aquesta conversa que mantinguérem amb André Gunder Frank l'octubre passat a València. Nascut a Berlín l'any 1929, és economista i historiador, especialista en economia del subdesenvolupament, segons la qual la societat mundial ha caigut en una dinàmica centre-perifèria en què els països subdesenvolupats han quedat condemnats al paper de proveïdors de matèries primeres. Fugint dels nazis, des del 1941 viu als Estats Units.

Com la majoria d'universitaris, Gunder Frank va compaginar les aportacions acadèmiques amb la implicació en molts dels projectes polítics de l'esquerra llatinoamericana dels anys seixanta i setanta. Així, va col·laborar amb el Govern xilè de Salvador Allende, al Brasil i també amb la Cuba de Fidel.

Amb la guerra de l'Iraq s'han alçat moltes veus que veuen en l'acció nord-americana un intent per encapçalar un nou sistema mundial basat en la lluita pel control de les principals fonts energètiques. Tant al golf Pèrsic com a l'Afganistan –atacat i ocupat militarment pels marines nord-americans des de fa un any–, es troba part del petroli i del gas que necessiten les economies dels Estats Units i d'Europa. Després dels fets de l'11 de setembre, aquest territori s'amplia: des de les fronteres d'Israel i Palestina a les muntanyes de l'Himàlaia. L'Iraq, l'Afganistan, Palestina, el Pakistan i l'Índia dibuixen l'escenari d'una

llarga guerra. En importants interessos econòmics i geoestratègics. En aquesta entrevista, Gunder Frank presenta l'última de les seues grans teories, “Reorient”, una mirada del retorn de la influència del poder econòmic asiàtic al món.

—En què es basa el poder dels Estats Units?

—**En dues coses: en el Pentàgon i en el dòlar. Alguns potser hi afegirien la cultura nord-americana de la Coca-Cola, tot i que seria discutible. Per a mi, la cultura, la ideologia, les idees no són mai la base d'una altra cosa que es construeix al damunt, sinó que més aviat són, com a molt, una expressió d'una altra cosa. No es tracta de la teoria de les estructures i les supraestructures de Karl Marx, es tracta senzillament del fet que no són elements determinants.**

El que sí que és determinant és el dòlar i el Pentàgon. Aquests, a la vegada, estan relacionats, ja que mantenir el Pentàgon costa diners, com també mantenir les prop de vuit-centes bases nord-americanes que hi ha a tot el món. Algú les ha de pagar. I moltes, sens dubte, les paguen els mateixos habitants del país on es troben les bases. Els romans ja van inventar aquest truc. L'exèrcit anglès de l'Índia i bona part del que hi havia desplegat a la resta de territoris de l'imperi britànic va estar finançat pel mateix poble indi.

Però aquest truc no sempre funciona. El patrimoni nord-americà en

“Els fets de l'11-S els vincule amb el bombardeig contra el palau de Govern a Xile. Els EUA han seguit aquesta mateixa política a tot el món des de la fi de la Segona Guerra Mundial”

mans de persones no nord-americanes s'ha duplicat des del 1995. Fins al 1985, els Estats Units eren el país creditor més gran del món, però al 1986 es va convertir en deutor, i les xifres de deute han anat augmentant fins avui. El deute privat, el corporatiu, el fiscal, el nacional... és tan gran que serà difícil que es pugui pagar. Com es pot denunciar aquesta situació? Tenen un avantatge; el deute és en dòlars, en la moneda pròpia. Poden imprimir els dòlars que vulguen, i això és el que fan. El món està ple de bitllets de 100 dòlars. Tota l'economia russa es basa en bitllets de 100 dòlars, i fora d'això, només hi ha els bons del tresor nord-americans. I mentre ningú no cobra, continuen fent el mateix. Mao, en els anys seixanta, deia que el capitalisme era un tigre de paper, i és cert, d'un paper de bitllets de 100 dòlars i de bons del tresor.

—Hem de reorientar la nostra mirada cap a la Xina?

—Fer un viatge a un altre planeta i mirar la Terra en la seua totalitat, des d'una altra perspectiva. Quan es fa això, el món sembla molt diferent. Per començar, es fa evident que la història

mundial no va començar a l'Occident, ni encara menys a Europa, que ni tan sols existia. Per contra, el món afroasiàtic existeix des de fa milers d'anys, i no sols existeix sinó que també existeix com una unitat de la qual Europa a penes és una península perifèrica de poca o quasi nul·la importància durant uns quants mil·lennis. Aquesta regió va existir com una unitat mundial.

—Com explica aquest procés?

—Després de l'època de l'imperi romà, la part occidental (Euràsia) va decaure, en la denominada edat obscura, amb excepció de les zones d'influència de l'islam. L'any 1000 s'inicià un altra llarga fase d'ascendència econòmica i política, a Euràsia. Va ser a la Xina, sota l'imperi Chon. S'expandí progressivament cap a Occident fins que arribà a la part oriental del Mediterrani. Els europeus pensaven que podien traure algun profit del renaixement en el món àrab. Van utilitzar les croades i, en poques paraules, van fracassar. Després hi va haver una altra època gris de decaïment a tot Euràsia i gran part de l'Àfrica fins al segle XIV. Sovint s'associa amb la pesta negra, la qual va ser, però, més aviat conseqüència que no pas causa. Aquesta època va ser seguida d'una altra època de gran expansió, començada de nou a Orient, tot i la paraula eurocentrista del terme. L'Àsia es va estendre cap a l'Occident i altra vegada als europeus se'ls va ocórrer la manera de traure'n profit. Colom va cercar el camí de la Xina per trobar una entrada de l'or i de les riqueses orientals a Europa. Així va topat amb el continent americà. Amb la plata i l'or d'Amèrica, els europeus van trobar la matèria amb què podien comerciar amb l'Àsia. Durant els tres segles següents, tot el tracte de certa importància entre els asiàtics i els europeus va consistir en l'arribada d'aquests últims a les costes de la Xina per comprar béns. A més de plata, Europa no tenia cap altre producte per a l'exportació. Per no parlar de cultura, que era prou minsa en comparació amb la d'altres cultures asiàtiques. Fins ben passat el segle XIX,

una gran part dels intel·lectuals europeus miraven la Xina com a font del desenvolupament tecnològic, cultural i artístic. Van traduir el màxim d'obres asiàtiques, especialment d'obres de medicina, a les llengües europees principals, per poder aprendre els seus estudis i la cultura. I ho van fer. Tot i així, durant aquesta època, de fet encara molt pocs europeus van aconseguir influir en algun aspecte de la cultura i la civilització orientals. Quant al comerç, en cap part no aconseguiren superar mai el 10% del comerç internacional dins de l'Àsia, per no parlar de la nul·la presència en el comerç local asiàtic. Fins al 1800 el món era realment asiàtic.

—D'on va eixir el domini occidental a l'Àsia i al món?

—S'ha dit que el germen del feudalisme va donar pas al capitalisme i que d'aquest es va passar al socialisme... El fet és que els europeus van arribar tard i amb poc pes, i ho van fer amb diners americans. Al 1800 van començar a desenvolupar una tecnologia i indústria que els va anar molt bé, fins i tot per combatre els asiàtics i vèncer-los en unes quantes batalles. El canvi d'un domini asiàtic per l'europeu es va donar al voltant del 1800. Des de l'anomenada escola de Califòrnia s'analitza que, en cas d'haver-se donat aquest canvi en el predomini, aquest va ser cap al 1850 o 1870.

—Per tant, esdevindrà l'Àsia la principal fàbrica del món?

—L'únic que dic és que si ho fóra no hauria de fer-se tan estrany. Ho ha estat fins fa molt poc de temps. Pensar que acaba d'aparèixer un poder asiàtic ja és una perspectiva diferent, perquè, de fet, no apareix, sempre hi ha estat present.

—I sobre l'Iraq, què en pot dir?

—Pel que fa a la primera guerra de l'Iraq vaig col·laborar en un llibre publicat a Alacant amb el catedràtic de sociologia J. M. Tortosa, que vaig titular *La tercera guerra mundial*, en dos sentits. Un, per la conseqüència lògica que se seguia de la primera i la segona. I dos, perquè aquesta tercera es fa en contra del Tercer Món. Va començar al 1991, pel mateix motiu de

tractar d'armar un imperi nord-americà, un nou ordre mundial, tal com ho va denominar Bush pare.

—On era l'11 de setembre del 2001?

—Era a casa, a l'estat nord-americà de Nebraska. Després ho vaig seguir per la televisió a la mateixa aula on faig normalment les meues classes. El primer que vaig fer va ser vincular els fets amb els del dimarts, també 11 de setembre, del 1973, del bombardeig contra el palau de Govern a Xile. De fet, té molta relació, i ningú no l'ha feta. És una continuació de la mateixa política que han seguit els Estats Units a tot el món des de la fi de la Segona Guerra Mundial. Contra l'Iraq, han fet una guerra en temps de recessió econòmica. També ho van fer a Corea i al Vietnam.

—Austràlia, que queda dins de la zona asiàtica, abandonarà les tesis europees?

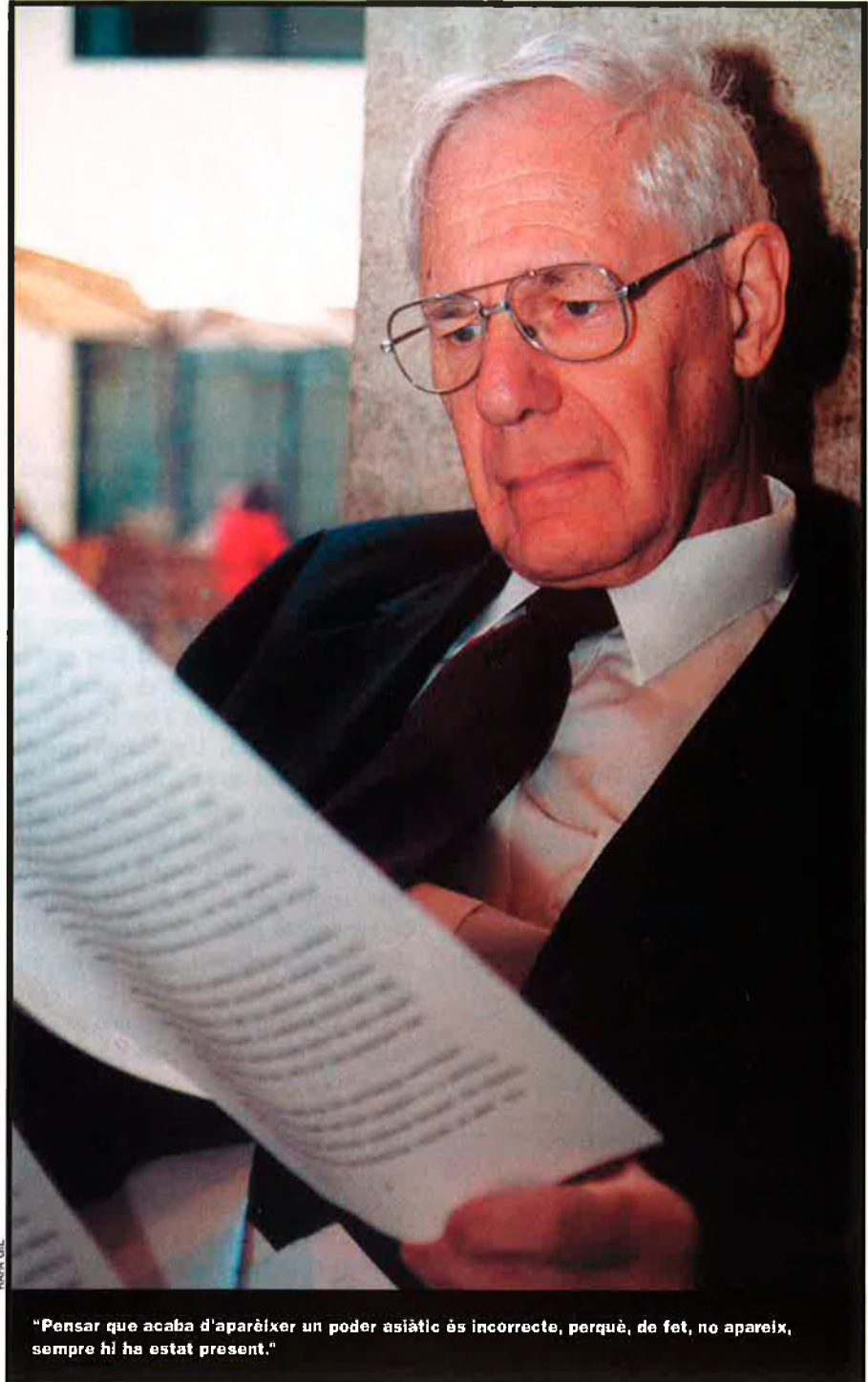
—Ho intenten. L'any 1985 Kissinger va dir que calia fer un bloc econòmic americà, i encara ho intenten, amb Austràlia i Nova Zelanda. Però, durant tot aquest temps, els australians han preferit pujar al carro asiàtic abans que al nord-americà.

—Quin és el poder més emergent, la Xina o l'Índia?

—Entre els dos, el que sobresurt és la Xina. Fins a quin punt ho farà l'Índia, no ho sé, però ho farà, de segur, augmentarà sens dubte la importància. El cas de Rússia és una incògnita. De moment hi ha una aliança entre els EUA, que comparteixen la influència a l'Àsia Central. Personalment, dubte que aquesta aliança pugui durar. Els russos hauran d'escollir entre els EUA, per un costat, i Europa i la Xina, per l'altre. Però de moment Putin encara fa la campanya a Bush.

—Que pensa de l'operació a l'Afganistan?

—Els EUA i Rússia van fer un tracte, amb el qual es van repartir tot l'Àsia Central. En el tema de l'Iraq és una qüestió de creure-hi o no, però l'evidència que els cinc estats en el Consell de Seguretat tenen interessos en el petroli iraquès és més que certa. Els americans han recollit suports a partir de coaccionar els possibles

"Pensar que acaba d'aparèixer un poder asiàtic és incorrecte, perquè, de fet, no apareix, sempre hi ha estat present."

aliats; "O estàs amb nosaltres o contra nosaltres." No es tracta del petroli o del país en si mateix, sinó del control americà per poder controlar tot el Pròxim Orient i l'Àsia Central. El que realment volen fer és establir una posició de poder en aquesta part del món, que comprèn des del Pròxim Orient i que fa servir contra la Xina.

La mateixa que volen fer a Indonèsia i Filipines. No crec que Rússia es quede del costat dels nord-americans. Supose que no hi haurà gaires europeus que s'hagen deixat enganyar per aquest "eix del mal" que ha descrit Bush fill.

Pau Caparrós